

Қуръони Карим дарслари (109-дарс). Муташобих сифатлардан намуналар

13:04 / 03.11.2020 3978

(Халаф уламолар мазҳабига кўра)

(иккинчи мақола)

2. Аллоҳнинг юзи – зоти.

Юз жонзотлардаги маълум аъзо бўлиб, у оғиз, бурун ва икки кўзни ўз ичига олгандир. Албатта, Аллоҳ таоло бу каби жисм ва аъзодан покдир. Барча халқларнинг балоғатли ва киноя тарзидаги гапларида «юз» сўзидан «зот» қасд қилинади. Чунки юз жисмнинг энг шарафли қисмидир. Масалан, «Бу ишни фалончининг юзидан қилдим», дейилади.

Баъзи оятларда Аллоҳ таолога «юз» нисбати берилган. Аллоҳ таоло Роҳман сурасида марҳамат қилади:

وَإِلَّا كَرَامِ الْجَلَلِ ذُو رَيْكِ وَجْهٌ وَيَبْقَى ٢٧

«Улуғлик ва икром эгаси Роббингнинг Ўзигина боқийдир» (27-оят).

Бу ерда биз «Ўзи» деб таржима қилган сўз матнда «важҳ» – «юз» деган сўз билан ифодаланган. Яъни Аллоҳ таолонинг Зоти боқий қолади.

3. Аллоҳнинг кўзи – муҳофазаси ва риояси.

Кўз жонзотлардаги маълум аъзо бўлиб, Аллоҳ таоло бу каби жисм ва аъзодан покдир. Барча халқларнинг балоғатли ҳамда киноя тарзидаги гапларида «кўз» сўзидан муҳофаза ва риоя қасд қилинади. Баъзи оятларда Аллоҳ таолога «кўз» нисбати берилган.

Аллоҳ таоло Тур сурасида марҳамат қилади:

طَبَّاعَيْنَا فَإِنَّكَ رَبِّكَ لِحَكْمٍ وَأَصْبِرْ

«Бас, Роббинг ҳукмига сабр қил. Албатта, сен риоямиздасан» (48-оят).

Яъни муҳофазамиздасан.

Оятдаги «кўз ўнгимиздасан» деган сўзни биз «риоямиздасан» деб таржима қилдик.

Халаф уламолари шу тариқа сиртидан Аллоҳ таолони сифатлаб бўлмайдиган матнларни У Зотнинг жалоли ва жамолига мос келадиган маъноларга таъвил қиладилар. Улар бу борада араб тилидаги мажоз, киноя ва балоғат услубларини ишга соладилар.

Улар жумладан, қуйидаги таъвилларни қиладилар:

Жанбуллоҳ – Аллоҳнинг тоати ва ҳаққи.

Аллоҳнинг устунлиги – маънавий юксаклиги ва қаҳри.

Аллоҳнинг нафси – зоти ёки сири.

Аллоҳнинг келиши – У Зотнинг амрининг ёки аскарининг келиши.

Аллоҳнинг бандаларига яқинлиги – улар ҳақидаги илми ва уларга лутфу марҳамати.

Аллоҳнинг муҳаббати – розилиги ва ҳоказо.

Таъвил йўлини тутган мусулмон уламоларнинг бу борадаги умумий қоидалари – ҳақиқати Аллоҳ таолога тўғри келмайдиган ҳар бир сифатни У Зотнинг жалоли ва жамолига лойиқ равишда тафсир қилинади.

«Қуръон илмлари» китобидан